

„Fenomenul cyberbullying în rândul elevilor, în contextul pandemiei” Sinteză

În perioada martie-iunie 2021, structurile de analiză și prevenire a criminalității din cadrul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București și inspectoratelor de poliție ale județelor Bacău, Constanța, Dolj și Mureș au realizat un studiu având ca scop identificarea caracteristicilor fenomenului de cyberbullying în rândul elevilor, în contextul pandemiei de COVID-19.

Obiectivele studiului au constat în:

1. cunoașterea percepției elevilor, profesorilor și specialiștilor asupra fenomenului de cyberbullying;
2. cunoașterea caracteristicilor victimelor cyberbullying-ului;
3. cunoașterea caracteristicilor autorilor cyberbullying-ului;
4. identificarea unor modalități de prevenire a fenomenului de cyberbullying.

Pentru îndeplinirea acestor obiective, principala metodă folosită a fost interviul – interviuri individuale și focus grupuri.

Astfel, au fost realizate 22 de focus grupuri cu elevi ai claselor V-VI și IX-X, provenind atât din mediul rural, cât și din mediul urban (6 în București, 4 în Bacău, 5 în Constanța, 4 în Dolj, 3 în Mureș).

De asemenea, au fost realizate tot atâtea interviuri individuale cu profesori care activează în unități de învățământ preuniversitar – școli gimnaziale și licee – 6 în București, 4 în Bacău, 5 în Constanța, 4 în Dolj și 3 în Mureș – atât din mediul urban, cât și din mediul rural.

În plus, au fost realizate și 5 interviuri individuale cu specialiști din cadrul unor ONG-uri sau instituții publice cu competențe în domeniul protecției copilului și asistenței educaționale.

Ghidurile de interviu au fost structurate pe mai multe dimensiuni care au vizat:

- Percepția elevilor, cadrelor didactice și specialiștilor asupra evoluției incidentelor de tip cyberbullying, în context pandemic;
- Formele de manifestare și caracteristicile evenimentelor de tip cyberbullying;
- Caracteristicile victimelor cyberbullyingului;
- Caracteristicile autorilor cyberbullyingului;
- Modalitatea de gestionare a evenimentelor de tip cyberbullying;
- Modalități optime de prevenire a cyberbullyingului, în percepția elevilor, cadrelor didactice și specialiștilor.

Specialiștii atrag atenția asupra faptului că, o dată cu transferarea în online a majorității interacțiunilor interumane, bullying-ul a devenit cyberbullying („este un fenomen tot mai prezent, copiii își petrec mare parte din timp în mediul online, deci firesc și răutățile s-au mutat acolo ... în plus, pentru elevi, imaginea lor pe anumite pagini de socializare este foarte importantă”).

Astfel, ca urmare a creșterii perioadelor pe care copiii le-au petrecut în spațiul virtual (ore online, socializare online, jocuri) și a faptului că părinții nu au reușit să managerieze eficient timpul și site-urile vizitate, a crescut numărul cazurilor de cyberbullying. Cu toate acestea, faptele de acest tip ajung rar să fie raportate.

Formele identificate de cyberbullying au vizat mesaje denigratoare postate pe grupuri, aplicații sau jocuri, hărțuire prin trimiterea de mesaje răutăcioase, intimidare prin răspândirea de zvonuri, informații false și bârfe, eliminarea, în mod intenționat, a unui copil dintr-un grup de discuții online, șantaj privind utilizarea unor imagini cu victimele aflate în situații neadecvate, distribuirea de pagini online cu conținut neadecvat minorilor. O altă faptă des întâlnită este aceea de postare defăimătoare a imaginii, modificată în programe de editare a fotografiilor.

Majoritatea faptelor care au fost aduse la cunoștința specialiștilor (psihologi, consilieri școlari) au vizat acțiuni care s-au petrecut, în timpul liber, pe platformele

de socializare (TikTok, Facebook, Snapchat, Instagram, grupurile de WhatsApp, Discord) sau pe platformele de jocuri online. Minorii afirmă că pe platformele de jocuri există cea mai mare violență verbală și tot acolo au loc și cele mai multe jigniri, însă faptele cele mai neplăcute au loc, în schimb, pe rețelele de socializare.

Totuși, și în timpul cursurilor online, au avut loc jigniri, dar și hărțuirea unor colegi prin scoaterea acestora de la oră de pe platforma școlii, răspândirea de zvonuri răutăcioase, excluderea din grupurile online ori modificarea temelor colegilor.

Deși cele mai multe astfel de acțiuni au avut loc între minori, au fost semnalate și fapte care au vizat profesorii – scoaterea profesorului de pe platformă în timpul orelor, răspândirea de informații răutăcioase despre unele cadre didactice. De asemenea, au existat chiar și situații în care unele cadre didactice au jignit elevii în timpul orelor sau i-au exclus din activități.

Opinia specialiștilor în consiliere este aceea că mai ales copiii care au fost victime ale bullyingului au devenit victime și ale cyberbullyingului, ei reacționând în aceeași manieră atât la bullying, cât și la cyberbullying. În ceea ce privește categoria de vârstă, opinia este că în continuare cea mai afectată de acest tip de abuz este categoria 13 – 15 ani, urmată de categoria 10 – 12 ani.

Profesorii sunt de părere că marea majoritate a elevilor victime – la fel ca și în cazul bullyingului „clasic” – au fost „aleși” din cauza structurii lor de personalitate, a trăsăturilor de caracter sau a deficiențelor de integrare în grup, a divergențelor de opinii și acest lucru li se întâmpla și anterior cursurilor online.

De asemenea, au fost identificate și victime care au fost „alese” de către agresori din gelozie/invidie (ex. categoria victimelor din rândul elevilor buni) sau pe baza unei caracteristici pe baza căreia să fie discriminați (un handicap, aspect fizic, situația financiară a familiei lor, mediul sau condițiile în care trăiesc etc.).

Unii profesori sunt de părere că, în cazul unora dintre copiii care anterior fuseseră victime ale bullyingului, școala online le-a permis să nu se mai simtă în nesiguranță, fiind eliminată situația de risc prin prezența fizică la școală, aceștia putând să se exprime liber inclusiv în timpul orelor, fără a mai fi dominați de teama că se vor întâlni cu agresorul.

Alți profesori, însă, sunt de părere că, în online „copiii agresați se simt expuși, cred că se simt ținte sigure, că sunt într-un fel atacați în propria casă ... ești invadat în spațiul tău intim, dincolo de ușile școlii”.

În privința agresorilor, atât elevii, cât și profesorii, au păreri împărțite în două mari categorii. Astfel, există categoria celor care consideră că, în online „agresorii, de obicei, sunt elevi care nu sunt sociabili și cu puțini prieteni, contrar bullying-ului, unde agresiunea era efectuată de elevi cu o mare popularitate în rândul grupului lor”, aceștia retrăgându-se, fără să mai simtă nevoia de a ieși în evidență.

În schimb, există și opinia conform căreia agresorii din online sunt aceiași, pentru cei mai mulți dintre ei fiind o continuare a comportamentului de bullying din timpul școlii în formă fizică (modalitatea de acțiune de această dată fiind agresivitatea verbală – au adresat cuvinte jignitoare sau au făcut comentarii răutăcioase la adresa colegilor lor). În cazurile mai neplăcute, au fost colegi de clasă care au modificat imaginea unui alt coleg într-o aplicație și au adăugat mesaje denigratoare sau erau foști prieteni geloși, zeflemitori, care au redistribuit o imagine nud cu persoana respectivă.

Dacă marea majoritate a minorilor intervievați au susținut că nu au fost autori ai vreunui incident de tip cyberbullying, totuși ei au afirmat că, pe grupurile de socializare sau în grupurile create pe aplicații de mesagerie, în momentul în care se scrie ceva ironic la adresa altui coleg, postează și ei emoticon-uri sau ironii, continuând astfel episodul de cyberbullying inițiat. Aceste incidente sunt, în opinia elevilor, doar niște episoade amuzante, neconsiderând că ei au vreo implicare.

Unii elevi au fost martori la incidente de tip cyberbullying, însă nu au reacționat din teama de a nu fi atacați la rândul lor, și, deci, transformați în victime. Cu toate acestea au solicitat sprijinul unui cadru didactic având convingerea că prin măsurile disciplinare dispuse de către profesori incidentul de cyberbullying va înceta.

Atunci când sunt dispuși să discute despre ceea ce li s-a întâmplat în mediul online, copiii discută mai ales cu alți minori sau persoane adulte din afara familiei, solicitând sfaturi. Totuși, când situația este de natură mai gravă, iar copiii doresc o rezolvare a acesteia, se adresează preponderent părinților și profesorilor diriginți, în cazul în care agresorii sunt colegi de clasă; au fost și situații în care copiii au apelat, din start, la serviciile unui consilier (ori consilier școlar, ori consilier din cadrul unor organizații, de exemplu Telefonul Copilului, Salvați Copiii).

Au fost, de asemenea, situații în care părinții, cunoscând situația în care era implicat propriul copil, au solicitat astfel de servicii de consiliere.

Printre instanțele la care se adresează copiii ori părinții în rezolvarea faptelor de cyberbullying se menționează și școala, însă se indică faptul că reacția acesteia a fost percepută drept lentă și inefficientă.

De asemenea, există situații în care copiii au apelat la serviciile medicale în primă instanță (de exemplu neuropsihiatrie infantilă), de unde au fost îndrumați către organizațiile specializate în consilierea acestora.

Din discuții a reieșit faptul că atât copiii, cât și părinții acestora sunt reticenți în a sesiza autoritățile pentru situațiile de cyberbullying. Pe de o parte, este vorba despre faptul că minorilor le este teamă că problemele lor s-ar adânci odată cu raportarea lor către autorități, că agresorul va acționa în consecință. Pe de altă parte, părinții „se tem că nu va fi luată nicio măsură” sau că „durează mult, luni”, că este nevoie de sesizări repetate sau că, până apar efecte ale măsurilor, cyberbullyingul se intensifică, fiind afectată atât victima, cât și alți membri ai familiei acesteia.

Toate cele trei categorii de respondenți au fost solicitate să propună niște măsuri pe care ei le-ar considera eficiente în ceea ce privește prevenirea actelor de cyberbullying.

Specialiștii în domeniul consilierii consideră că este nevoie, în primul rând, de încurajarea raportării pentru astfel de cazuri, astfel încât agresorii să știe că pot exista consecințe ale faptelor lor, chiar dacă ele se petrec în mediul online.

Profesorii, în schimb, au făcut referire la unele sesiuni de instruire și de dezvoltare personală – atât cu elevii, cât și cu cadrele didactice – care să fie susținute de către psihologi specializați. În cadrul acestor sesiuni, profesorii ar trebui să fie învățați cum să intervină atunci când iau cunoștință despre actele de cyberbullying, iar în cazul elevilor ar trebui să fie pus accentul pe jocuri de rol, în care autorii „să înțeleagă cum se simte și celalalt”. De asemenea, pentru ceilalți elevi – martori care nu iau atitudine împotriva agresorului – ar trebui încurajate valori precum curaj, altruism, compasiune, demnitate, empatie față de victimă.

Din partea profesorilor au venit și propuneri privind realizarea unui nou regulament școlar, adaptat învățării online, care să prevadă reguli de conduită, precum și sancțiuni pentru cei care nu îl respectă.

Elevii, în schimb, s-au referit în principal la sancționarea autorilor mai degrabă decât la prevenirea cyberbullyingului: atunci când sunt cunoscuți, mutarea agresorilor la altă școală, să le fie retras dreptul la alocația de stat, să le fie interzisă, pentru o perioadă de timp, crearea sau deținerea de conturi pe rețelele de socializare.